

Københavns Universitets bestyrelse

SAGSNOTAT

7. JUNI 2021

Vedr. Pluralisme i forskning, undervisning, studieintroduktioner mv.**REKTORSEKRETARIATET - POLICY &
FORA****Sagsbehandler** REKSEKNØRREGADE 10
1165 KØBENHAVN K**Baggrund**

På baggrund af en mundtlig orientering på bestyrelsesmødet den 8. april 2021 om bl.a. pluralisme i forskningen og identitetspolitik i undervisning og studieintroduktion bad bestyrelsen om en nærmere drøftelse af disse temaer på kommende bestyrelsesmøder.

DIR 35 32 26 09
MOB 28 75 26 09

shs@adm.ku.dk

Baggrunden for drøftelsen er, at universiteternes forskning, undervisning og det studiesociale liv, herunder ikke mindst studieintroduktionen, løbende er genstand for offentlig debat, hvilket til tider påkalder sig politisk interesse og naturligvis også optager medarbejdere og studerende på universiteterne.

Debatten spænder bredt - fra beskrivelser af såkaldt aktivistiske forskningsmiljøer til sammensætning af undervisningsmateriale, en såkaldt krænkelsekultur blandt studerende og lokale ledelseshandlinger over for planlægning af studentsociale arrangementer mv. Den offentlige debat og specifikt de sager, som relaterer sig til KU, kan påvirke KU's omdømme.

I forbindelse med debatten har det været foreslået, at Chicago-principperne skulle underskrives af danske universiteter. Principperne er formuleret på University of Chicago og omhandler ytringsfrihed på universitetet. KU har ikke taget aktiv stilling til principperne, og konteksten adskiller sig også fra amerikanske forhold, ikke mindst pga. den danske universitetslovs beskyttelse af forskningsfriheden og universitetets pligt til at værne om denne - også i forhold til den enkelte forsker (§ 2 stk.2).

I et udvalgsspørgsmål i 2020 blev uddannelses- og forskningsministeren bedt om at kommentere et forslag om at indføre Chicago-principperne i universitetsloven. Uddannelses- og forskningsministeren påpegede bl.a., at det allerede fremgår af universitetsloven, at der er forskningsfrihed på universiteterne.

Det er vigtigt, at KU kan redegøre for, at de forventninger, der almindeligvis er til forskningsmiljøer, undervisning og studiemiljø bliver indfriet. Det gælder blandt andet forskningsfrihed, peer review, kritik, åbenhed, ytringsfrihed herunder beskyttelse/opbakning til KU forskere, der formidler offentligt samt gensidig respekt mv. i det fælles arbejds- og studiemiljø.

Senest har der været en debat om aktivistiske forskningsmiljøer, herunder udlændinge- og integrationsminister Mattias Tesfayes behandling af en rapport (myndighedsbetjening) af forskere fra RUC og en reportage i Weekendavisen fra en nordisk konference om migrationsforskning samt udtalelser og opinionsindlæg i Weekendavisen.

Uddannelses- og forskningsminister Ane Halsboe-Jørgensen har ligeledes udtalt sig til pressen om temaet efter et møde med bestyrelsesformændene for de danske universiteter og Rektorkollegiets formandskab den 15. marts 2021: ”Det er universiteternes ansvar at sikre, at forskningen er uvildig, at alle krav til god videnskabelig praksis er overholdt, og at der er plads til kritiske spørgsmål og andre perspektiver. Og det har jeg indskærpet på mødet over for bestyrelsesformændene, og det vil jeg fortsat bringe op i min dialog med ledelserne.”.

Efter en forespørgselsdebat den 28. maj 2021 vedtog et flertal af Folketinget (Socialdemokratiet og de borgerlige partier) en beslutningstekst den 1. juni 2021:

”Folketinget har den forventning, at universiteternes ledelser løbende sikrer, at selvreguleringen af den videnskabelige praksis fungerer. Det vil sige, at der ikke forekommer ensretning, at politik ikke forklædes som videnskab, og at det ikke er muligt systematisk at unddrage sig berettiget faglig kritik. Universiteterne er oprindeligt et særkende for Europa, med rødder i middelalderen. I vore dage fungerer de som afgørende samfundsinstitutioner, der danner en ramme om den frie og kritiske tænkning. Grundprincippet i det frie universitet er en akademisk selvregulering. Den består i, at forskersamfundet gennem fri og kritisk debat når til konsensus om såvel de idéer, forskersamfundet anser for at være levedygtige, som om de idéer, der i lyset af den kritiske debat ikke lader sig opretholde. Folketinget har den samme ret som alle andre forsamlinger af borgere, eller borgere enkeltvis, til at udtrykke holdninger til forskningsresultater. Men det bestemmer ikke, hvad der kan forskes i, eller hvordan.”

KU er med i den aktuelle mediedækning, når forskningsfelter, som KU er en del af, samt navngivne forskningscentre og enkeltforskere, bringes frem i debatten.

Ved forespørgselsdebatten i Folketinget den 28. maj 2021 nævnte Henrik Dahl (MF, LA) KU-professor Jakob Skovgaard-Petersen – fra Folketingets talerstol. Prorektor for forskning, David Dreyer Lassen og dekan ved Det Humanistiske Fakultet, Kirsten Busch Nielsen, har efterfølgende reageret på dette i et opinionsindlæg.

Desuden har flere KU-forskere fået bragt indlæg i medierne, herunder professor Hans Bonde og lektor Marianne Stidsen. Sidstnævnte har direktør på Statens Museum for Kunst og KU-bestyrelsesmedlem, Mikkel Bogh, repliceret på. Se opinionsindlæg i bilag.

KU har også i flere tilfælde været omtalt i sager i forbindelse med studieintroduktionen og situationer i undervisningen, eksempelvis en evaluering af statistikundervisningen på biologistudiet.

På den baggrund er det vigtigt at understrege universitetsledelsens ansvar for at værne om den akademiske frihed, forskningskvaliteten og en fri og åben faglig diskussion i fagmiljøer og undervisningen – samtidig med at universitetet har et inkluderende studiemiljø med fokus på trivsel for de studerende.

Opdeling af hændelser i kategorier

Mediedækningen resulterer ofte i, at hændelser og spørgsmål relateret til eksempelvis studieintroduktion overføres på universitetets renommé generelt og kobles til universitetsundervisningen og/eller forskningen selvom problematikkerne handler om noget forskelligt. Eksempelvis når aktivistisk forskning eller planlægningen af en rustur – bliver taget som udtryk for en fælles tendens, hvor fundamentet under den pluralistiske forskning og uddannelse skrider. En enkeltstående hændelse på et institut om f.eks. tiltaleformer eller evaluering af undervisning eskaleres hurtigt til et problem for hele universitetet eller samfundet. Derfor er det formålstjenligt at opdele hændelserne i forskellige typer og ud fra denne opdeling skelne i drøftelserne:

1. Forskning inkl. forskningsfrihed, forskningsevaluering, peer review samt international rekruttering, udveksling og åbenhed.
2. Uddannelse, inkl. studiemiljø, studiestart, curriculum - sammensætning af litteratur/materiale til undervisningsaktiviteter samt undervisningsrummet.
3. Personalepolitik
4. Kommunikation og håndtering

Notatet beskriver KU's procedurer og mekanismer til at håndtere disse typer af aktiviteter.

1. Forskning

Universitetsledelsen har ansvar for at sikre forskningsfrihed- og formidling samt forskningskvalitet.

Ifølge universitetslovens skal universitetet i §2, stk. 2, værne om “den enkeltes forskningsfrihed”, ligesom universitetet ”skal tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat”. Forskningsfriheden betyder bl.a. også, at forskere skal kunne udfordre felter med (politisk eller faglig) konsensus og stille kritiske og upopulære forskningsspørgsmål - også inden for områder med stor politisk bevågenhed.

Endvidere skal universitetsledelsen være med til at sikre størst mulig åbenhed – og international eksponering - så forskningens kvalitet, saglighed og redelighed kan vurderes af fagfæller med ekspertise inden for forskningsfelterne.

Forskningen på KU skal være af høj kvalitet og troværdighed. Sikringen af dette sker ved hjælp af en række komplementære mekanismer, der følger internationale standarder, og som løbende udvikles.

Man kan ikke på forhånd beslutte, at nogle emner eller temaer ikke er værd at forske i, men der findes gode og dårlige metoder til at nå resultater inden for de forskellige genstandsfelter. Derfor er der bygget et system op omkring forskningen, der kontrollerer, at der anvendes solide, velafprøvede og bredt accepterede metoder.

Forskningsevalueringer

KU gennemførte for første gang fra 2016-2018 en omfattende evaluering af forskningsområderne på institutniveau. Evalueringen blev foretaget af 40 internationale paneler med forskningsekspertise på de enkelte institutters område. Panelerne vurderede forskellige informationer, besøgte institutterne og interviewede ledelse og forskere. Den samlede evaluering var, at forskningen på Københavns Universitet har et meget højt til fremragende niveau. Disse forskningsevalueringer af KU's institutter foretages som regelmæssig turnus igen i 2022-2023.

Peer review

Det forekommer meget vanskeligt for udefrakommende at vurdere forskningskvalitet. Det er i de enkelte forskningsmiljøer - som ofte tælles i tusinder af forskere på verdensplan - at man bedst er i stand til at vurdere forskningskvalitet. I den sammenhæng er fagfællebedømmelse (peer review) samlet set en velafprøvet metode til at sikre kvaliteten i forskningen, og benyttes både ved vurdering af videnskabelig produktion, ansøgninger om ekstern finansiering og bedømmelser ifm. ansættelse.

Peer review spiller en central rolle blandt de mekanismer, der anvendes til at sikre og udvikle forskningskvalitet. Kritikere i den identitetspolitiske debat vil fremføre, at peers kan have samme bias som de forskere, de bedømmer. Det er

værd bemærke, at metoden ikke er ufejlbarlig, men heller ikke står alene og den tilbagevendende anvendelse af internationale peers, og det faktum at forskningsresultater lægges åbent frem, minimerer risikoen for systematisk bias.

International rekruttering, udveksling og åbenhed

KU er en del af det internationale forskersamfund – og som sådan modtager og udsender universitetet forskere som en del af karriereforløb, hvilket er med til at sikre åbenhed, transparens og et kritisk blik på forskningspraksis. I perioden 2012 -2020 steg antallet af ansatte internationale forskere på KU fra godt 1300 til lige over 2000, og udgør nu ca. 39 procent af alle universitetets ansatte forskere.

Dertil kommer en række elementer i forskningssystemet, som bl.a. har til hensigt at sikre forskningskvalitet og reagere på forskning, der er ude af trit med god forskningspraksis:

- Det nationale kodeks for forskningsintegritet, som alle danske universiteter har implementeret. Derudover er der fx i regi af Danske Universiteter udarbejdet principper og anbefalinger for forskningsbaseret samarbejde og rådgivning og principper for god forskningskommunikation. KU har også vedtaget retningslinjer for, hvornår forskere skal bruge KU's navn og tilknytning, når de optræder i medier og hvornår de optræder i en rolle som private borgere.
- Mulighed for at indklage forskere ved mistanke om videnskabelig uredelighed.
- Universitetets Praksisudvalg, der behandler spørgsmål om god videnskabelig praksis, forskningsetiske komitéer, der står for den etiske godkendelse af forskningsprojekter, samt Named Persons, der rådgiver om videnskabelig uredelighed og tvivlsom forskningspraksis.

2. Uddannelse

Studiemiljø

KU har i en årrække arbejdet med at styrke studiemiljø og studietrivsel, da dette er vigtige parametre i forhold til at udbyde uddannelser af høj kvalitet. Desuden har de studerende ret til et godt studiemiljø ifølge undervisningsmiljøloven. KU følger struktureret op på studiemiljøet hvert andet år, hvor der foretages en studiemiljøundersøgelse, og der udarbejdes handleplaner (næste gang i efteråret 2021).

Studiemiljøarbejdet spænder vidt og inkluderer alt fra fysiske, digitale og æstetiske forhold til psykosociale forhold, såsom studietrivsel og ensomhed, diversitet og håndtering af krænkelser. Rektoratet har i januar 2021 besluttet en ny proces for udpegning af studiemiljørepræsentanter (12 studerende fra 6 fakulteter) og KU's Uddannelsesstrategiske råd (KUUR) har oprettet et Studiemiljøråd (opstart april 2021), som skal bidrage til at kvalificere det tværgående studiemiljøarbejde på KU.

KU har siden 2015 haft et fokus på mangfoldighed via KU's strategi for understøttelse af studerende med funktionsnedsættelse. I december 2020 vedtog rektoratet desuden en fælles handleplansskabelon om krænkelser mod studerende, som hvert fakultet forholder sig til og drøfter med de studerende en gang årligt.

Handleplanen præciserer, hvordan sager håndteres, og hvem der har ansvaret. Indholdet af handleplanen gøres tilgængelig for alle studerende på intranet (studieinformation). Studerendes klager over krænkende handlinger fra med-studerende håndteres i henhold til KU's ordensregler for studerende.

Aktuelt arbejder KU også med mangfoldighed og studiemiljø via implementering af anbefalinger om god studietrivsel og ny definition af studietrivsel, som bl.a. handler om at fremme gode studieliv, fællesskaber og at skabe nuancerede fortællinger om, hvordan man kan være en god studerende.

Centralt i arbejdet med studiemiljø, studietrivsel og mangfoldighed står studiestarten, som er KU's mulighed for at sikre en hensigtsmæssig introduktion til studieliv og studiekultur.

Studiestart

I 2019 besluttede KU fælles retningslinjer for studiestarten og en studiestartspakke med tilhørende læringsmål. Formålet er, at alle nye studerende oplever studiestarten som inkluderende med fokus på fællesskab, uddannelse, studieliv og karriere. Det er fakultetet, ved dekanen, der har ansvaret for at studiestarten og studieintroforløbet afvikles efter de fælles KU retningslinjer.

Ifølge retningslinjerne skal fakulteter og uddannelser bl.a. sikre, at studiestarten giver en god og flydende overgang til den nye uddannelse og til livet som universitetsstuderende. Der skal sikres en oplevelse af samhørighed – både med fakultetet, det faglige og sociale miljø på uddannelsen, uddannelsens undervisere og andre studerende på uddannelsen. Der skal være en klar forventningsafstemning via indblik i uddannelsen samt dens læringsprincipper og derved et realistisk billede af, hvad de studerende går ind til, så de bliver rustet fagligt og socialt til at gennemføre uddannelsen og tage aktivt del i studiemiljøet.

Studiestarten skal bygge på inddragelse, inklusion og respekt, og hvor de ansvarlige for studiestarten i dialog med de studerende håndterer hændelser og planlagte aktiviteter, der kan opleves som grænseoverskridende eller krænkende, herunder med forståelse for, at der også er gråzoner i oplevelsen af, hvad der er krænkende for den enkelte.

Hvert fakultet skal beskrive de lokale studiestartsprocedurer og har metodefrihed til at tilrettelægge aktiviteterne. Fakulteterne skal udarbejde en 'code of conduct' om bl.a. hyttetur og indtagelse af alkohol. Studiestarten skal evalueres efter forløbet.

Curriculum: Sammensætning af litteratur/materiale til undervisningsaktiviteter SIDE 7 AF 9

Det er den enkelte underviser, der sammensætter litteratur eller materiale på den konkrete undervisningsaktivitet (kursus, seminar, øvelser, forelæsning mv.). Praksis de fleste steder på KU er, at studienævn har drøftelser af det konkrete valg af undervisningsmaterialer og litteratur. De facto er det ofte studienævnet, der beslutter dette. Litteraturen eller materialet skal altid understøtte den konkrete undervisningsaktivitets læringsmål og kompetencebeskrivelse, som de fremgår af kursusbeskrivelsen inden for rammerne af studieordningen.

Studerende har blandt andet via undervisningsevalueringer mulighed for at kommentere underviseres valg af litteratur eller materiale. Studienævnet drøfter undervisningsevalueringerne. Studerende har også mulighed for at indsende en formel klage over litteratur eller andet undervisningsmateriale. Klagen behandles i studienævnet. På KU er der praksis for at faglige spørgsmål drøftes i faglige organer (fx studienævn).

Undervisningsrummet

Udvikling af uddannelser, justering af studieordninger og ikke mindst sammensætning af fag og kurser med tilhørende litteratur og undervisningsmateriale, er på KU en integreret del og tradition i den demokratiske udvikling af uddannelser. Drøftelserne foregår typisk i studienævnet, der er paritetisk sammensat af studerende og undervisere/VIP.

Fra udlandet – særligt USA – fylder emner som mansplaining, trigger warnings, safe spaces meget på udvalgte universiteter. Dette er ikke tilfældet på KU. Årsagerne hertil kan være mange, herunder at der allerede er rum og tradition for en demokratisk dialog om fag, kurser og undervisningsmaterialer og at kulturen og historien er anderledes end i USA.

KU lægger afgørende vægt på den akademiske frihed til frit at vælge fagligt relevant undervisningsmaterialer og forskningsbaserede vinkler på undervisningen. Men disse skal kunne – og bliver – naturligvis drøftet og diskuteret frit og åbent i fx studienævnet og ved den løbende evaluering af undervisningen.

3. Personalepolitik

I juni 2018 opdaterede Hovedsamarbejdsudvalget (HSU) ”Retningslinjer for psykisk arbejdsmiljø, herunder stress og mobning”. Disse retningslinjer stammede fra 2008. Under arbejdet med revisionen besluttede HSU, at der var behov for at udforme to sæt retningslinjer, henholdsvis ”Retningslinjer for forebyggelse af arbejdsrelateret stress” og ”Retningslinjer for håndtering af krænkende adfærd som mobning og seksuel chikane”.

Retningslinjerne førte til at KU tog fat på grundige drøftelser i en række KU-fora, herunder også bestyrelsen og L80 (rektorat, fakultetsledelser og institutledere, fællesadministrationens vicedirektører) ligesom der blev afholdt et

større internt debatmøde i december 2018. På den baggrund besluttede et enigt HSU på ny at revidere retningslinjerne gennem PPU – det personalepolitiske udvalg. Retningslinjerne blev skrevet bl.a. med udgangspunkt i Arbejdstilsynets vejledning om krænkende handlinger, herunder mobning og seksuel chikane, der kom i februar 2019. Udkast til de nye retningslinjer blev desuden sendt i høring på hele universitetet inden de blev godkendt af HSU i oktober 2019. Denne gang med titlen ”Retningslinjer for forebyggelse og håndtering af krænkende handlinger, herunder mobning og seksuel chikane”.

KU's personalepolitiske retningslinjer lægger vægt på, at der på hele universitetet skal arbejdes på at skabe en kultur, der både ansporer til åben og kritisk akademisk diskussion, og samtidig bygger på inklusion og respekt. Et godt arbejds- og studiemiljø og akademisk frihed skal derfor snarere ses i sammenhæng end som uafhængige temaer.

I de ændrede retningslinjer beskrives tydeligere end tidligere, hvordan universitetet både forebygger og håndterer krænkende handlinger, ligesom det fremgår hvordan konkrete hændelser, der af nogle opleves som krænkende handlinger vil blive behandlet på en fair måde for alle parter. I tilknytning til retningslinjerne udarbejdes lokalt handlingsplaner om forebyggelse og håndtering af krænkende handlinger. Retningslinjerne gælder både medarbejdere og studerende.

4. Kommunikation og håndtering

KU har i de senere år været omtalt i medierne efter hændelser, som, trods forskelle, alligevel beskrives som udtryk for én identitetspolitisk tendens, der kompromitterer den akademiske frihed.

Medieomtalen trænger ofte universitetsledelsen i defensiven. Men aktivisme og stærke studenterholdninger til for eksempel pensum har også positive sider. Det vidner om samfundsengagement, som er en del af universitetets rolle.

Generelt for mediesagerne gælder, at de typisk bliver omtalt i pressen eller på de sociale medier før rektoratet og den centrale kommunikationsafdeling har kendskab til dem. Sagerne starter ofte ved, at KU forskere eller studerende går til pressen med en historie – eller en historie kommer frem i de større dagblade efter Universitetsavisens dækning. Selv om fakulteternes kommunikationschefer forsøger at koordinere universitetets respons, havner ledelsen typisk i en reaktiv rolle.

Et fællestræk ved mange af historierne er kritik af ledelserne: Når det gælder forskning kritiseres ledelserne for enten ikke at beskytte forskernes ytringsfrihed eller omvendt ikke at træde i karakter i forhold til tvivlsom forskning.

Når det gælder uddannelse, kritiseres ledelserne for enten ikke at imødegå sexismen og krænkende adfærd f.eks. ved rusture eller lave safe spaces og støtte studerende i at være krænkelsesparate. Hændelserne om f.eks. evalueringen af et kursus på biologi (brug af køn i statistik) eller diskussionen af et mexikaner-tema på en rustur bliver gjort til en generel udviklingstendens.

Da KU's omdømme risikerer at blive forbundet med disse hændelser og medieomtaler er det relevant af fokusere på kommunikation og håndtering af disse meget højprofilerede sager. Rektoratet har i forbindelse med de seneste måneders debat drøftet problematikken med dekanerne (LT) og lægger også vægt på at drøfte det med institutlederne (L80):

- KU ledelser skal reagere hurtigt. Det er i første omgang den lokale ledelses ansvar at anerkende og agere på sager.
- Den lokale ledelse skal udrede sagen og få hurtigt styr på tilgængelige fakta, sammenfatte dem og orientere institutledelse, fakultetsledelse og/eller rektoratet – samt løbende opdatere ledelserne med fakta.
- Der skal ofte træffes nye beslutninger i sagen eller lægges en kommunikationslinje – helst i enighed med de involverede.
- Det skal afstemmes, hvem der tages med på råd og hvem der er talsperson i medierne, herunder i strengen af institutledelse, dekan og rektor.